

Diener-Dénes József t.

1909. február 7-én tartott előadásának kivonata.

A „nemzet”-nek és a „nemzetiség”-nek közforgalomban levő fogalmai tudományos szempontból nem szabatosak.

Némelyek vérközösséget értenek nemzet alatt, ami a legnagyobb tévedés; mint Vámbéry kifejezte, p. o. a mai magyar nemzetben alig van egy vércsepp a honalapítókéból.

Mások a kultúra-közösséget értik alatta, holott a nagytömegek nem részesei egyáltalán a kultúrának.

Egy elmélet a Schicksalgameinschaft fogalmából indul ki, ami a történelmi tényekkel nem egyező fel fogás.

Tisztán képzelődésen alapszik a faji kizárni a gossági ismérvekre támaszkodó teória is.

Nézete szerint nálunk a múltban privilegizált helyzetet élvező urak érdek-közössége volt a nemzet, s pedig bármily eredetű s nyelvű birtokosok tömörülése; ugyanaz a fogalom az, amit ma osztálynak hívunk, mely nem ösmer magán belül nyelvi alapú mélyebb gyökerű eloszlódást.

A XIX. század első felének nemzeti mozzanatai (1825-48) is ebből az eszmekörből táplálkoztak s a „nemzet” megmentésének jelszava az „urak” úri helyzetének körülbástyázását jelentette. (Becsesei és az ellentörekvésű osztályokkal szemben).

Legtöbben ma is ezt a nemzeti uralmat értik nemzeti demokrácia alatt, amint Tisza Kálmán a gentri-uralommal akarta az állami létet biztosítani és Beksies a nemzeti demokrácia koneedálásának politikáját dicsőítette.

A gazdasági élet fejlődése áttöri az ilykép teremtett és a törvényhozás által elősmerí; korlátokat.

A tót nemzetiség körében p. o. ép úgy kialakult egy vagyonos és művelt ipari osztály, amint Ausztriában differenciálódott a lengyel s a cseh nemzetiség és ezzel szemben ép úgy hiába

lesz hivatkozni a magyar nemzetiség-történelmi jogaira, amit Ausztriában a németek hegemoniáját nem menti az ő történelmi szerepük.

Erőszak, közigazgatási pártosság, börtönzés, sajtóperek nem használnak.

Az „úri” magyarság, melynek száma, legalább viszonylag egyre apad, nem fogja megállítani az egyes nemzetiségek gazdasági s kulturális előrefejlődését s az egyedüli okos az a politika, mely teret enged a nemzetiségi szabad kultúrának.

Így ki lehet egyenlíteni a hegemoniára hivatott magyar és a többi nemzetiségek érdekeit, mely utóbbiak gyakran szintén életre jogosultak és hasznosak.

A nemzetiségi mozgalom egész Európában a polgári mozgalommal egyidejűleg keletkezett. Ily értelemben vett nemzetiségi kérdésről nálunk nem lehet szó, nálunk ez csak az európai mozgalom visszhangja. Kollár pesti protestáns pap 1836-i broszúrájában nem hivatkozik a magyar dolgokra, hanem azt hangoztatja, hogy a nagy szláv szolidaritás érdekében kell nálunk dolgozni. így volt ez a 70-es évekig, 48-ban megtörtént, hogy a nemzetiség nagy része a forra-

dalom ellen fordult, ez azonban a bécsi fondorkodások visszhangja volt. A parasztság felszabadulásával a nemzetiségi parasztosztály is felszabadult, s ekkor nem is volt kívánalmuk, mert a nemzetiségeknek nem volt ezidőtájt polgári osztálya. A 70-es években kezd kialakulni a nemzetiségi polgári osztály, de ezt még nem lehet nemzeti mozgalomnak tekinteni. Elnyomása könnyű volt, mivel érdekeik nem vártak kielégítést, Ezzel tisztában is voltak a magyarok 67-ben. A nemzetiségi kérdést itt is úgy rendezték, mint Európában általában. Egyenlőséget csináltak, meglehetősen szabadságot, jogokat adtak. A 68-as törvény azonban nem lépett életbe. A 70-es években a nemzetiségeket elkezdték kiszorítani s megcsinálták a magyar nyelvi supremacist. Még ma is azt hiszik, hogy hangzatos képviselőházi felszólalásokkal el lehet intézni a nemzetiségi kérdést. Ám már bizonyos igényeket kell kielégíteni, ezt nem jó sokáig halogatni.

30-40 évvel ezelőtt a tótok mozgalma úgyszólván semmi sem volt, mert polgárosztálya nem lévén az egészet egy pár vezető tette saját ügyévé. Ma már a tótságnak 3 kifejlett osztálya van, ezek: a polgári osztály (kereskedők, iparosok)

a paraszt osztály (kisbirtokosság) és végül a proletár osztály. A tót polgárosztály fejlődését az a körülmény segítette elő, ami a magyarokét megakasztotta. A tót-ság az úri foglalkozásokból: megyei hivatalnokoskodás, képviselőség, ügyvédség, ki volt küszöbölve, s így kényszerűségből az ipari és kereskedelmi pálya felé fordult. Az eredmény az, hogy a 40 év előtti parasztosztály, ma polgári osztály. A felvidéken virágzik a tót nagyipar, élénk a kereskedelem, a tót bankok jobbak és megbízhatóbbak, mint a zsidó-gentribankok. A tót polgári osztálynak erős polgári öntudata van, inig a magyar polgári osztály még ma is jól érzi magát, mint az uri osztály tartozéka. Az ily fejlődősképes nemzeti-séget elnyomni, jogaikat tőlük elvonni, közigazgatási szereplésből kizárni, kulturális és gazdasági igényüket kielégítetlenül hagyni, nem lehet. Ha így járunk el velük, odajutunk, ahol ma Ausztria van. Ott azt mondták, hogy a németeké a múlt, a történelem, a hatalom; a nemzetiségnek megengedték, hogy velük éljen. Egyszerre azonban azt vették észre hogy többé nem ők az urak. E ténynek gondolkodóba kell ejteni minket, Ha nem vagyunk sovíniszták és tudunk a

jövőbe látni, jól meg kell ezt fontolnunk, s a helyes utat megtalálnunk. Eddig nem jó úton jártunk, mert különben nem találnék magunkat egyszerre szemben a nagy veszélylyel.

Így van ez a románoknál is. Itt a fejlődés azonban inkább agrár úton történt, Birtokokat vásárolnak össze, de nem azért, hogy evvel társadalmi, helyzetüket teremtsék meg és emeljék, hanem szorgosan gazdálkodnak, miáltal, egy erős birtokos osztály keletkezik. Ennek még az az előnye is meg van a tótok felett, hogy Románia felé is gravitálnak, s onnan is kapnak felhívásokat. Ha nem elégítjük ki, hanem csak szidalmazzuk őket, sajtóperek fognak támadni az érintkezésünk velünk el lesz zárva; ha másodrendű polgároknak tekintjük őket, elkészülhetünk arra, hogy tőlük más választ fogunk kapni, mint a tótoktól. Itt gyengék vagyunk

1. mert a magyar supremácuó nagy mulasztást követett el 40 éven át, nem nevelték a népet, nem tették kulturalelemmé, statisztikai kimutatásokban a magyarságot többnek tüntették fel a valónál. Ma úgy vagyunk, hogy a magyarság nagy része szemben áll a

kisebbséggel, a magyar paraszt ellen-séget lát az urban, a tót meg a román ezenkívül az idegent is gyűlöli benne.

2. mert 67-ben a magyar supre-mácia arra lett alapítva, hogy Ausz-triában német supreinácia legyen. Ez pedig régen megszűnt már. Egy fö-deratív államhoz közelednek ott, nálunk pedig mindig csak azt kiabálják még most is 07. és megint csak 07. El-felejtik, hogy odaát a 07-nek alapja megingott.

Ha egy józan politikus mindezt meg-fontolja, úgy azt fogja mondani, hogy sajnálatos tény előtt állunk. Aliként a gazdasági életben alá kell vetnünk ma-gunkat a gazdasági élet törvényeinek, ha csak nem akarjuk, hogy gazdasági halál következék be, – úgy a politiká-ban is alá kell vetni magunkat a po-litikai törvényeknek, mert ellenkező osetben beáll a politikai halál. Ha mi nem inaugurálunk helyes nemzetiségi politikát, melyekkel megszüntetjük a mai nemzetiségi politikát, akkor be fog következni a magyarság politikai halála, s ki leszünk szolgáltatva a föderalizmus-nak. Nem mindenki kárhoztatja ezt, de

ő más állásponton van. A mai uralgó osztály kapzsisága oda tereli az országot, hogy öt év múlva úgy fognak a föderalizmusról beszélni, mint ma a választójogról. Ő a kultúra érdekében fontosnak tartja a magyar állam fenntartását, s ebbe kell a nemzetiségeket beleilleszteni. Ma a nemzetiségeknek bizonyos igényeik vannak, melyek a magyar polgárság igényeivel azonosak. Mindkettő részt akar venni a hatalomban, mindkettőnek teljes biztonság kell polgári működésében. Ez kétféleképpen következhetik be. Vagy törvények biztosítják, hogy részt vehessenek a törvényhozásban, közigazgatásban, vagy pedig oly közigazgatást kell szerveznünk, hogy a törvény biztosította jogukat élvezhessék.

A törvényhozás, a közigazgatás nem felel meg a mai viszonyoknak. A közigazgatás keretében a nemzetiségeknek lehetőséget kell adni, hogy kulturális és gazdasági érdekeiket kielégíthessék. A mai közigazgatási rendszer mellett ez lehetetlen, mert ha beengedjük ide a nemzetiségeket, akkor a magyarságnak vége. A közigazgatást két részre kell osztani. Az egyikben el kell intézni az állam teendőit, a másikban

pedig úgyszólván az egyéni ügyeket. Vagyis a megyéről át kell térni kisebb területekre. Centralizálni nem szabad. Autonómia kell, hogy a lokális igényeket kielégíthessük, s itt teret engedhetünk a nemzetiségeknek. Azt hiszi, így lehet szabályozni a nemzetiségi kérdést. Ha a mai úton haladunk tovább, s továbbra is úri parlamentet, úri közigazgatást; tartunk fenn, odajutunk, ahol ma Ausztria van, s ez a föderatív állam.